

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
Кафедра філософії**

Навчально-методична серія
«КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ»

Уляна Мараєва

ІСТОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ МИСТЕЦТВА

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

(для студентів другого (магістерського) рівня за спеціальністю
033 «Філософія»)

УДК 7.01+7.03

Мараєва У. Історія та філософія мистецтва: навчально-методичні рекомендації (для студентів другого (магістерського) рівня за спеціальністю 033 «Філософія») / Уляна Мараєва; Навчально-методична серія «КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ»; [Ужгород.нац.ун-т; Ф-т сусп. наук; каф. філософії]. – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. – 45 с.

Розробники:

Мараєва Уляна Миколаївна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії факультету суспільних наук УжНУ.

Рецензенти:

Хоменко Тетяна Іванівна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії факультету суспільних наук УжНУ.

Навчально-методичні рекомендації затверджені на засіданні кафедри філософії факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 2 від 24 вересня 2020 року.

Схвалено методичною комісією факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол №1 від 17 вересня 2020 року.

© Уляна Мараєва, 2021

© Навчально-методична серія «Кафедра філософії»

ЗМІСТ

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	4
ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	7
ПРАГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	10
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ І ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	16
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	26
ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ НА МОДУЛЬНІ КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ.....	28
ТЕСТОВІ КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ.....	29
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	37
МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ.....	40
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	42

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальний курс «Історія та філософія мистецтва» передбачає висвітлення теоретичних основ мистецтва, основних етапів розвитку історії та філософії мистецтва, а також поглиблений аналіз його художньо-образної природи та соціокультурних функцій.

Метою курсу є надати абстрактно-теоретичні знання і навички філософського осмислення сутності, соціального призначення та специфіки мистецтва; формування творчої естетично розвиненої особистості, яка опанувала основи художньої теорії та практики, засвоїла критерії естетичної оцінки мистецьких творів, розуміє закономірності розвитку мистецтва; формування системи основних понять теорії та історії мистецтва, морфології мистецтва, системи жанрів та специфіки художньої виразності; виявлення логіки появи художніх течій, стилів, напрямків, специфіки певних видів мистецтва; вивчення творчості найбільш видатних митців у різних видах мистецтв та їх найзначніших творів.

Завданням навчальної дисципліни є:

- ✓ оволодіти знаннями про основні етапи становлення філософії мистецтва як особливої форми розумової діяльності;
- ✓ усвідомити сутність суспільного призначення й особливостей функціонування мистецтва як форми суспільної свідомості й дизайну як форми суспільного ужитку;
- ✓ простежити етапи формування філософських поглядів і концептів на природу мистецтва у контексті світової культури;
- ✓ опанувати методологією компаративного підходу до вивчення феноменів, явищ й артефактів в їхньому взаємозв'язку; простежити образно-символічний зміст мистецтва від початку його зародження до сучасності;
- ✓ перетворити теоретичні знання, одержані при вивченні дисципліни «Історія та філософія мистецтва» на практичний процес виховання компетентного фахівця.

Зміст курсу поділений на три змістові модулі, кожен з яких дає цілісну оцінку процесів розвитку мистецтва в контексті історії, філософії та культури. Перший змістовий модуль розкриває теоретичні основи мистецтва як виду художньої діяльності людини, його зміст і форму, особливості естетичного ідеалу у творчості; другий змістовий модуль спрямований на розкриття закономірностей розвитку мистецтва від його зародження до сучасності, розкриваючи логіку формування художніх стилів у контексті історико-культурного змісту. У темах третього змістового модуля висвітлені гносеологічні та феноменологічні аспекти мистецтва, його поліфункціональна природа та специфіка образно-символічної мови.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні:

ЗК 1. Вміння виявляти, окреслювати та вирішувати проблеми, що передбачає здатність як до нестандартного розв'язання задач, так і до розв'язання нетипових задач;

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, що передбачає оперативність і динамічність інтелектуальної реакції, стійкість у доланні пізнавальних утруднень;

ЗК 3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), що передбачає самостійність міркувань та умовиводів, навички інтелектуального пошуку, залучення нестандартних смислів, зокрема з іншої предметної області;

ЗК 6. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей діяльності), що передбачає вміння аргументовано викласти власну експертну позицію, володіння формами публічного мовлення, засобами та стратегіями інтелектуальної полеміки.

ЗК 8. Здатність до абстрактного мислення, оперативного аналізу значних масивів тексту, генералізації їх в загальну смислову структуру, формування достатньої аргументації та верифікації реальних фактологічних даних;

ЗК 11. Здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел, до ефективного використання інформаційних технологій у професійній діяльності;

Фахові:

ФК 1. Знання теоретичних основ філософської науки і суміжних галузей гуманітаристики та суспільних наук;

ФК 2. Володіння спеціалізованими знаннями в межах певної філософської проблематики, системну обізнаність з відповідною спеціальною літературою;

ФК 3. Навички фахового сприйняття результатів історико-філософського аналізу та інтерпретації творів, ідей і процесів філософської традиції та використання історико-філософської спадщини в осмисленні та розв'язанні власних дослідницьких проблем;

ФК 4. Вміння використовувати методологію та пізнавальні засоби, що властиві філософській спеціальності;

ФК 5. Розуміння зв'язків спеціалізації не лише з іншими напрямками філософського дискурсу, а й з різними інтелектуальними й гуманітарними практиками;

ФК 7. Навички критичної роботи з текстами, знання принципів та закономірностей їх інтерпретації, опанування методологією герменевтики.

ФК11. Здатність розуміти та працювати з іноземною філософською літературою.

ФК12. Здатність бути активним учасником фахової комунікації, будувати аргументи, відстоювати власну позицію.

ФК14. Здатність фахово прогнозувати розвиток процесів у соціально-гуманітарних сферах з урахуванням регіонального фактору.

ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	1	1
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи – 9	2	2
	Лекції:	
	20	12
	Практичні (семінарські):	
	22	-
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: письмовий підсумковий контроль	Самостійна робота:	
	78	108

Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	Практичні (семінарські)	лабораторні	Індивідуальна робота	Самостійна робота
Модуль 1. Історико-культурні особливості мистецтві. Художні стилі в мистецтві.						
Тема 1. Мистецтво як чуттєва сфера духовного сприйняття світу. Предмет мистецтва.	10	2	2			6
Тема 2. Основні етапи історії мистецтва. Мистецтво стародавнього Сходу.	10	2	2			6
Тема 3. Стилєві особливості античного мистецтва.	9	2	1			6
Тема 4. Особливості мистецтва Середньовіччя і Відродження. Проблема перспективи в мистецтві епохи Відродження. Лінійна перспектива.	10	1	2			6
Тема 5. Особливості мистецтва XVII-XVIII століття. Бароко, класицизм, рококо.	8	1	1			6
Тема 6. Стилістичні особливості мистецтва XIX століття. Класицизм, романтизм, реалізм, імпресіонізм, символізм.	10	1	2			6
Тема 7. Модернізм і постмодернізм. Криза сучасного мистецтва.	10	1	2			6
Разом за модуль 1	66	10	12			42
Модуль 2. Філософсько-теоретичні та методологічні основи мистецтва. Природи художньої творчості.						
Тема 8. Морфологія мистецтва.	10	2	2			6
Тема 9. Поняття художньої творчості. Художній образ, твір і стиль. Зміст і форма в мистецтві.	10	2	2			6

Тема 10. Простір та час як характеристики художнього твору.	9	2	2			6
Тема 11. Художній образ та сприйняття мистецтва.	12	2	2			9
Тема 12. Семіотика художнього образу в мистецтві.	13	2	2			9
Разом за модуль 2	54	10	10			
Разом за семестр	120	20	22	-	-	78

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	Практичні (семінарські)	лабораторні	Індивідуальна робота	Самостійна робота
Модуль 1. Історико-культурні особливості мистецтві. Художні стилі в мистецтві.						
Тема 1. Мистецтво як чуттєва сфера духовного сприйняття світу. Предмет мистецтва.	10	1				9
Тема 2. Основні етапи історії мистецтва. Мистецтво стародавнього Сходу.	10	1				9
Тема 3. Стильові особливості античного мистецтва.	10	1				9
Тема 4. Особливості мистецтва Середньовіччя і Відродження. Проблема перспективи в мистецтві епохи Відродження. Лінійна перспектива.	10	1				9
Тема 5. Особливості мистецтва XVII-XVIII століття. Бароко, класицизм, рококо.	10	1				9
Тема 6. Стилістичні особливості мистецтва XIX століття. Класицизм, романтизм, реалізм, імпресіонізм, символізм.	10	1				9

Тема 7. Модернізм і постмодернізм. Криза сучасного мистецтва.	10	1				9
Разом за модуль 1	70	7				63
Модуль 2. Філософсько-теоретичні та методологічні основи мистецтва. Природи художньої творчості.						
Тема 8. Морфологія мистецтва.	10	1				9
Тема 9. Поняття художньої творчості. Художній образ, твір і стиль. Зміст і форма в мистецтві.	10	1				9
Тема 10. Простір та час як характеристики художнього твору.	10	1				9
Тема 11. Художній образ та сприйняття мистецтва.	10	1				9
Тема 12. Семіотика художнього образу в мистецтві.	10	1				9
Разом за модуль 2	50	5				45
Разом за семестр	120	12				108

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Історико-культурні особливості мистецтві. Художні стилі в мистецтві.

Тема 1. Мистецтво як чуттєва сфера духовного сприйняття світу. Предмет мистецтва. Філософія мистецтва як система загальних і універсальних понять щодо сутності та специфіки мистецтва. Взаємодія теорії та практики мистецтва. Еволюція мистецтва. Види мистецтва, їх класифікація. Взаємодія мистецтва з іншими формами суспільної свідомості (теоретичний та історичний аспекти). Мистецтво у взаємодії з іншими формами духовного освоєння світу: з релігією, філософією, наукою, мораллю, та етикою. Проблема взаємодії етичного та естетичного в мистецтві: «вічні» теми і їх інтерпретація в системі художніх образів. Проблема свободи творчості в різні історичні епохи. Взаємодія (або антиномічність) раціонального та образного способів осягнення дійсного у мистецтві та науці в історії суспільства (від Аристотеля до В. Соловйова). Л. Виготський «Психологія мистецтва». Соціальні функції мистецтва. Поль Валері «Всезагальне визначення мистецтва».

Тема 2. Основні етапи історії мистецтва. Мистецтво стародавнього Сходу. Історична обумовленість уявлень про мистецтво в різні епохи. Філософи та митці як теоретики мистецтва. Теорія естетичної та художньої діяльності. Первісне мистецтво, його зв'язок з релігійно-культовими уявленнями.

Мистецтво стародавнього Сходу: Ассирія, Вавилон, Фінікія, їх культура та соціально-економічний лад. Архітектура і пластика стародавнього Єгипту. Єгипетський канон в мистецтві. Скульптори і художники як посередники між божественним і людським.

Тема 3. Стильові особливості античного мистецтва. Поняття художнього стилю. Мистецтво давньої Греції та Риму. Античний художній стиль. Архітектура, становлення системи архітектурних ордерів. Фресковий живопис. Фрески Мікен. Мистецтво виготовлення і розпису кераміки. Вазопис. Стилі вазопису. Монументальна скульптура. Декоративно-прикладне мистецтво. Пластика. Драматургія та музичне мистецтво. Героїчний епос. Зміни парадигми у мистецтві еллінізму. Мистецтво стародавнього Риму. Портретна традиція, скульптурний портрет. «Тосканський» архітектурний ордер. Тріумфальна арка. Базилікальний тип храму. Давньоримська література, музика, театр. Будівництво і планування римських театрів і амфітеатрів. Колізей.

Тема 4. Особливості мистецтва Середньовіччя і Відродження. Проблема перспективи в мистецтві епохи Відродження. Лінійна перспектива.

Візантійський художній стиль. Вплив греко-римських традицій та системи християнських цінностей на візантійську культуру. Становлення раннього мистецтва Візантії. Канонічність візантійського мистецтва. Розквіт візантійського мистецтва у період правління імператора Юстиніана. Константинополь – столиця імперії і центр візантійської художньої культури. Архітектура візантійських монастирських ансамблів і храмів базилікового та хрестово-купольного типів. Церква св. Ірини і храм св. Софії в Константинополі. Монументальний живопис. Тематика та жанри візантійського малярства. Стінопис, іконопис та мініатюра у Візантійській імперії. Мозаїки та фрески. Візантійський іконопис. Мистецтво періоду іконоборства. «Македонський ренесанс» – класичний період у розвитку візантійського мистецтва. Нові риси візантійського мистецтва в епоху Палеологів. Книга як витвір художнього ремесла. Книжкова мініатюра. Література Візантійської імперії.

Мистецтво західноєвропейського Середньовіччя. Характерні риси еволюції художньої культури «варварського» остготського, вестготського, кельтського, франкського королівств. Каролінгське Відродження. Романський та готичний стилі. Місто як центр суспільного і культурного життя середньовічної людини. Художньо-стилістичні та конструктивні особливості готичної архітектури. Готичний собор як синтез скульптури, живопису та архітектури.

Мистецтво епохи Відродження. Відродження: поняття та характерні риси епохи. Передумови розвитку мистецтва Відродження та його періодизація. Гуманістичний світогляд та ідеали у мистецтві Відродження. Відродження і античність: звернення до античної філософії та культурної спадщини. Протистояння двох культур – церковної та світської. Міський характер ренесансної культури. Людина в мистецтві Відродження. Перспектива як

символічна форма (образ світосприйняття і світобудови). Види просторових структур в живопису, простір між предметами та простір заповнення. Творчість титанів епохи Відродження.

Тема 5. Особливості мистецтва XVII-XVIII століття. Бароко, класицизм, рококо. Формування основних художніх стилів XVII–XVIII ст. та їх характерні риси. Зародження бароко як синтезу мистецтв. Релігійні ідеї в стилі бароко. Риси бароко. Бароко в Італії, Франції, Англії, Іспанії, Голландії. Характерні риси архітектури XVII ст.: використання ордерів, новий тип храму, міська площа, палацовий ансамбль, купольні базиліки, центральні та бокові нефи. Живопис бароко. Еволюція техніки та формування нових жанрів. Фламандська та голландська національні школи живопису. Барокове гравюрне мистецтво. Інтер'єри. Творчість Альбрехта Дюрера. «Великий стиль» Людовика XIV – «золотий вік» французького мистецтва 2-ї пол. XVII ст., що з'єднав елементи бароко та класицизму. Характерні особливості стилю бароко в Україні. Архітектура періоду українського або «козацького» бароко. Стиль бароко в архітектурі українських церков. Розвиток образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва України у період бароко, «парадний портрет».

Рококо як продовження стилю бароко. Загальна характеристика та періодизація мистецтва рококо. Живопис доби рококо.

Поняття «класицизм» у мистецтві та особливості формування нового стилю. Особливості архітектури в період класицизму: перехід від замку до палацу, обов'язковість парку, використання ордеру. Ансамбль Версальського палацу. Лувр. Творчість Франсуа Мансара. Французький живопис XVIII ст. Особливості живопису в епоху класицизму: офіційний (придворний) та революційний напрям. Розвиток музики, літератури, драматургії.

Тема 6. Стилiстичнi особливостi мистецтва XIX столiття. Класицизм, романтизм, реалізм, імпресіонізм, символізм. Стилiовi i жанровi особливостi мистецтва XIX–XX ст. Новий етап розвитку класицизму на поч. XIX ст. – ампір (стилiовi вiдмiнностi вiд класицизму, тенденцiї розвитку та основнi представники). Ампір в портретному живописі, архітектурі, декоративно-прикладному мистецтві.

Становлення романтизму. Художня картина світу в романтичному мистецтві. Живопис. Графіка. Європейські митці романтизму: Фрідріх Шелегі, Теодор Жеріко, Ежен Делакруа, Джон Констебл, Каспар Фрідріх, Отто Рунге, Вільям Тернер, Гойя. Романтизм в архітектурі: неоготика, «романтичний історизм», неогрек, неоренесанс та неовізантійський стиль. Романтизм в літературі. Творчість Віктора Гюго, Дж. Байрона, Адама Міцкевича, Вальтера Скотта, Жорж Санд, Генріх Гейне та ін.

Мистецтво реалізму. Роль літератури у формуванні реалізму. Живопис періоду реалізму: реалістичний пейзаж та побутовий жанр. Барбізонська школа (Теодор Руссо, Жан-Франсуа Мілле, Жюль Бретон). Реалізм в літературі. «Життєва правда» як основний критерій у реалістичній літературі. «Пармська обитель» Стендаля. «Шагренєва шкіра», «Батько Горіо» та

«Гобсек» Бальзака. «Кармен» Меріме. Еміль Золя – теоретик натуралізму в художній літературі («Ругон-Маккари»).

Імпресіонізм як художнє явище другої половини XIX – початку XX ст. Історія формування напрямку. Творчість К. Моне («Враження, схід сонця»). Живопис: Е. Мане, О.Ренуар, Е. Дега. Імпресіонізм у скульптурі (Медардо Россі, Огюст Роден, Едгар Дега). Мистецтво постімпресіонізму. Поль Сезанн і його вплив на розвиток живопису кінця XIX–XX ст. Живопис Вінсента Ван Гога. Творчість Поля Гогена.

Символізм як літературно-мистецький напрям кінця XIX – початку XX ст.: стильові особливості та представники.

Тема 7. Модернізм і постмодернізм. Криза сучасного мистецтва. Модерн як стиль мистецтва на зламі XIX–XX ст. Характерні риси модернізму. Філософсько-естетичні засади модерну. Синтез мистецтв у модернізмі: архітектура, живопис, графіка, декоративно-прикладне мистецтво. Генеза модернізму. Фонізм, кубізм, імажизм, футуризм, експресіонізм, абстракціонізм, дадаїзм, сюрреалізм, метафізичний живопис: національні школи та основні представники. Модерністські літературні напрями і течії (футуризм, дадаїзм, сюрреалізм, «новий роман», «драма абсурду», «потік свідомості» тощо). Розвиток музики, театру та кіномистецтва. Х.Ортега-і-Гассет «Дегуманізація мистецтва». Споживацьке відношення до мистецтва, його комерціалізація та зміна статусу мистецтва у сучасності. Сучасна масова культура. Мистецтво постмодернізму. Термін «постмодернізм». Постмодернізм як світовідчуття. Фази постмодернізму. Світ у творах постмодернізму: образ, символ, іронія. Напрямки постмодернізму в образотворчому мистецтві, літературі, музиці та кіномистецтві. Дизайн як форма естетичного опанування світу.

Модуль 2. Філософсько-теоретичні та методологічні основи мистецтва. Природи художньої творчості.

Тема 8. Морфологія мистецтва. Поняття морфології мистецтва. Просторові мистецтва, їх специфіка. Родова та жанрова система в живопису, скульптурі, архітектурі. Синтез мистецтв. Арістотель «Поетика». Наслідувальна природа мистецтва за твором Г. Гадамера «Мистецтво і наслідування». Синтетичні види мистецтва. Генезис театру і його специфіка в різних національних культурах. Еволюція художньої мови театального мистецтва. Формування кіно як мистецтва. Дихотомія театру і кіно в культурі XX століття. Г. Шпет «Театр як мистецтво», О. Толстой «Про ідеального глядача». Нові морфологічні системи 17-18 ст. Система Г. Гегеля. Сучасні уявлення про морфологію мистецтва.

Тема 9. Поняття художньої творчості. Художній образ, твір і стиль. Зміст і форма в мистецтві. Еволюція понять про сутність мистецтва. Мистецтво та принципи художньої діяльності. Художня творчість як засіб організації особистісного світу та формування виразного життєвого середовища. Роль

несвідомого у художній творчості. Зміст і форма в мистецтві. Форма як внутрішня організація предмета і форма як його зовнішній вигляд. Два грецьких терміни (*morfê* і *eídos*) і єдиний їх латинський еквівалент (*forma*). Змістові складові поняття: принцип, вигляд-вид, тип, правило-канон). Форма як властивість самого твору і форма як когнітивний засіб. Співвідношення форми і матерії. Комплементарний характер цих понять. Художня форма як набір засобів вираження творчості. Аспекти художньої форми як рівні формальної організації твору (простір, час, світло, колір, композиція). Форма як засіб впливу на глядача. Художній образ. Зміст і форма художнього образу. Манера, стиль і оригінальність в мистецтві. Ідеал в мистецтві. Ідеал і істина. Поняття «естетичний ідеал» і «естетичний смак». Три потенції ідеального і реального світу: потенція природи, потенція світла, єдність діяльності і буття (за Шеллінгом). Творчість Ф. Шиллера і його уявлення про художню творчість та мистецтво.

Тема 10. Простір та час як характеристики художнього твору. Визначення простору як місця і як протяжності. Еволюція поглядів на простір і час. Різні змістові аспекти поняття «простір»: як відстань (дистанція від спостерігача до предмета, тобто глибина, і проміжок між предметами), як рух тіла. Поняття топосу як міри просторового порядку. Простір сакральний і профанний: кордон, поріг, межі (теменос і ламінарність як категорії міфологічної реальності простору релігійного досвіду). Картезіанський простір. Образи простору в сучасних фізичних концепціях (простір, енергія, маса). Просторово-динамічна «аура» тривимірної скульптури. Образ простору в рельєфі та двомірні образи простору. Простір картини, її походження і різновиди (простір ємності, отвору-вікна, дзеркала). Обрамлення (рама) як умова і засіб просторових побудов.

Проблема часу у мистецтві. Художня типологія часу: космологічний, міфологічний час, природно-календарний, психологічний тощо. Модуси екзистенціального часу (час «хибний» і «справжній»). Час нарративний: розповідь, дискурс. Поняття «тривалості» у А. Бергсона, М. Пруста, Дж. Джойса тощо та їх вплив на оновлення художньої форми. Час у музиці (О. Мессіан, А. Пярт, Г. Канчелі, К.Штокхаузен тощо). «Кінематографічний час» як метафора свідомості.

Час в пластичних мистецтвах (його образно-символічний і конвенціональний характер на відміну від мистецтв тимчасових), в структурі творчого акту, виконання твору, його співвідношення з історичним часом. Образотворчі символи, алегорії (метафори) часу (*vanitas*, пори року, старість та молодість, язичницькі обряди кругового часу, сюрреалістські часові переплетіння та метаморфози тощо).

Пам'ять індивідуальна і колективна. Минуле як втрата і відновлення пам'яті. Актуальність минулого і проблематика історизму. Образ минулого та осмислення сучасної історії в творах мистецтва. Пам'ять як атрибут проблеми часу та художній образ.

Тема 11. Художній образ та сприйняття мистецтва. Теорія художнього образу в історії естетики і в історії мистецтва. Художній образ, визначення та корелюючі поняття. Шляхи створення художнього образу в різних видах мистецтва. Образна природа свідомості, співвідношення раціонального та ірраціонального в образі. Художній образ та його відношення до реальних об'єктів. Феномен інтерпретації та розуміння художнього образу як мистецького та культурного явища. Текст і контекст в аналізі художнього образу. Історичні уявлення про сутність інтерпретації.

Тема 12. Семіотика художнього образу в мистецтві. Художній образ, символ і знак в мистецтві. Розвиток типології образів (образи-симптоми, образ-медіум). Теорії художнього символу. «Релігійні корені» дерева «європейської культури» за С. Булгаковим; специфіка релігійного і художнього образу; естетизація символів віри в світових релігіях. О. Лосєв «Проблема символу». Художній канон за О. Лосєвим як «кількісно-структурна модель світу». Інтерпретація семіотичної структури В. Розіна. Феноменологія і герменевтика «знаку». Сучасне мистецтво і його семіотичне поле.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ І ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тематика семінарських занять передбачає розгляд найбільш змістовних та проблемних питань курсу «Історія та філософія мистецтва».

Роль викладача змінюється із традиційної на посередницьку. Головним стає колективне знання групи, допомога у з'ясуванні окремих питань, обговорення підготовлених повідомлень, доповідей, рефератів, презентацій. **Мета** семінарського заняття – заохочення студентів до діалогу, розвиток комунікативних навичок студентів, схильність до аналізу та узагальнення, демонстрування отриманих знань в процесі навчання.

Основними формами проведення семінарських занять є семінар-обговорення, семінар-диспут, семінар-бесіда, семінар-конференція, «круглий стіл», а також письмове опитування у вигляді проблемних питань і тестів.

Рекомендована література містить сучасні теоретичні джерела, опубліковані або розміщені на електронних носіях.

Тема 1. Мистецтво як чуттєва сфера духовного сприйняття світу. Предмет мистецтва

Основні поняття та категорії: мистецтво, філософія, наука, форми буття людини, цінності, творчість, естетичне, художній образ, види мистецтва, стиль в мистецтві.

План

1. Поняття мистецтва, взаємодія мистецтва з іншими формами духовного освоєння світу.
2. Мистецтво у системі філософського дискурсу.
3. Соціальні функції мистецтва.

Література: базова: [4, 6, 9, 15, 21], допоміжна: [6, 12, 17, 25].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Поміркуйте, чому мистецтво стає предметом філософського аналізу і що саме в мистецтві цікавить філософію?
2. У чому, на Вашу думку, полягає специфіка мистецтва як явища духовної культури?
3. Що таке мова мистецтва?
4. Як ви можете пояснити мистецтво як унікальний механізм культурної еволюції?
5. Яка серед соціальних функцій мистецтва є, на вашу думку, найголовніша у світлі філософського дискурсу? Чому?
6. Як взаємодіють у мистецтві раціональне та образне мислення?
7. У чому проявляється сутність і природа мистецтва?
8. Назвіть основні види мистецтва, у чому їх відмінність?

Тема 2. Основні етапи історії мистецтва. Мистецтво стародавнього Сходу

Основні поняття та категорії: канон, релігійний культ, фаюмський портрет, «єгипетський канон», піраміда, зиккурат, рельєф, монументальне мистецтво, гігантоманія, гробниця, сфінкс, скарабей, гіпостиль.

План

1. Особливості мистецтва давнього Сходу (Єгипет, Месопотамія).
2. Загальні принципи синтезу мистецтв.
3. Філософи та митці як посередники між божественним і людським.

Література: базова: [5, 7, 8, 9, 10, 11, 19, 22],
допоміжна: [5, 10, 15, 17, 19, 20, 25, 30, 31].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Назвіть основні етапи розвитку культури Єгипту.
2. Які характерні ознаки погребальних статуй?
3. Назвіть характерні принципи композиції стінного живопису Єгипту.
4. У чому полягали канони зображення людини?
5. Який характер мали скульптурні рельєфи?
6. Назвіть особливості композиції архітектурних комплексів.
7. Чому мистецтво в Давньому Єгипті дарує вічність і безсмертя?
8. Чому мистецтво в Давньому Єгипті можна назвати синтетичним?
9. У чому неповторність і цінність художньої культури Давнього Єгипту?
Що дала світу ця культура?
10. Назвіть основні етапи розвитку культури Месопотамії.
11. Який характер мала архітектура Месопотамії?
12. Назвіть основні принципи композиції шумерських рельєфів?
13. Які особливості архітектури Ассирії?
14. Назвіть пам'ятки архітектури Вавилону.

Тема 3. Стильові особливості античного мистецтва

Основні поняття та категорії: античний стиль, Олімп, акрополь, агора, амфітеатр, агональність, базиліка, портик, периптер, волюта, антропоморфізм, поліс, архітектурний ордер, курос, кора, фреска, вазопис, теракота, амфора, антаблемент, база, капітель, тригліф, фриз, фронтон, тріумфальна арка, скульптурний портрет, форум, периптер, акведук.

План

1. Загальні особливості мистецтва давньої Греції. Античний художній стиль.

2. Космологія в мистецтві як відображення світогляду.
3. Давньоримське мистецтво, принципи наслідування.

Література: базова: [1, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 15, 19, 22],
допоміжна: [1, 5, 10, 15, 17, 19, 20, 24, 25, 30, 31].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Назвіть основні ознаки мистецтва класичного періоду античної Греції.
2. Який характер архітектури класики?
3. Назвіть особливості скульптури ранньої класики.
4. Які ознаки архітектурної композиції Афінського акрополя?
5. Які особливості скульптур Поліклета?
6. Які особливості мистецтва еллінізму?
7. Назвіть особливості елліністичної скульптури.
8. Які Ви знаєте світоглядні, естетичні принципи мистецтва античності?
9. Вплив античного мистецтва на становлення західноєвропейського мистецтва.
10. Світ людини в античному мистецтві.
11. Яке значення має міфологія для формування античного мистецтва?
12. Які естетичні принципи закладені в античному мистецтві?
13. Як визначається принцип «калокагатії» в мистецтві?
14. Проаналізуйте відмінні риси між східною і західною парадигмою в мистецтві.
15. Архітектура стародавнього Риму, основні принципи забудов.
16. Порівняйте класичне мистецтво стародавньої Греції з епохою еллінізму.

Тема 4. Особливості мистецтва Середньовіччя і Відродження

Основні поняття та категорії: агіографія, спіритуалізм, темпера, архітектурна роза, смальта, мозаїка, вітраж, стрільчаста арка, портал, іконопис, гуманізм, ренесанс, секуляризація, маньєризм, манера, ню, лінійна перспектива, базилікальний тип, хрестово-купольний тип, «донжон», книжкова мініатюра, світлотінь, химера.

План

1. Особливості Візантійського мистецтва: хрестовокупольний храм, мозаїки Равенни.
2. Естетичні принципи і форми романської і готичної архітектури.
3. Відродження – естетичні канони, художні образи, палітра, символічна форма.

Література: базова: [1, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 19, 21],
допоміжна: [5, 10, 17, 18, 22, 23, 25, 29, 30].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Особливості уявлень про мистецтво, що властиві середньовіччю.
2. Візантійський хрестовокупольний храм.
3. Мозаїки Равенни.
4. Скульптура готичному храму.
5. Що властиве середньовічному мистецтву?
6. Церковні розписи в середньовічних храмах називали «біблією для неграмотних», чому?
7. Чому християнські церкви зовні були дуже скромно прикрашені, зате їхнє внутрішнє оздоблення було багато декороване?
8. Що вдають із себе іконописні типи «Богоматір Оранта», «Христос Пантократор», «Спас Нерукотворний»?
9. Роль Дж. Вазарі у становленні мистецтвознавства.
10. Ідеї італійського гуманізму, їх значення для формування основних принципів мистецтва Відродження.
11. Релігійні сюжети в мистецтві італійського Відродження, особливості їх трактування.
12. Міфологічні сюжети в мистецтві італійського Відродження, історична еволюція художніх принципів.
13. Образ людини в живопису і скульптурі італійського Відродження.
14. Флоренція як центр італійського гуманізму.
15. Сутність художніх реформ Джотто.
16. Характеристика мистецтва кватроченто (монументальній живопис).
17. Загальна характеристика мистецтва Пізнього Відродження
18. Проблема «Східного Відродження» у історії мистецтва.
19. Особливості мистецтва Східного Відродження.
20. Золоте століття нідерландському живопису. Загальна характеристика.
21. Відродження у Німеччині, видатні майстри.
22. Культурне значення образотворчого мистецтва періоду Відродження.

Тема 5. Особливості мистецтва XVII-XVIII століття. Бароко, класицизм, рококо

Основні поняття та категорії: ілюзорність, асиметрія, світлотінь, химера, «тенебрессо», архітектурний ансамбль, бароко, класицизм, рококо, «придворний стиль», «парадний портрет», натюрморт, пейзаж, раціоналізм, концерт, автопортрет.

План

1. Особливості мистецтва бароко. Класичні канони та трансформація художніх образів.
2. Класицизм. Теми, ідеї, художні засоби вираження.
3. Мистецтво рококо.

Література: базова: [1, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 19, 21, 22],
допоміжна: [5, 11, 17, 21, 25].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Основні риси європейського мистецтва ХУІІ ст.
2. Проблема стилю в європейському мистецтві ХУІІ ст.
3. Ідейно-естетичні і художні особливості стилю бароко.
4. Болонська Академія і її доктрина.
5. Класицизм. Теми, ідеї, художні засоби вираження.
6. Архитектурно-декоративні твори Л.Берніні.
7. Пейзажі Пуссена і Клода Лорена.
8. Античні сюжети в творчості Рубенса.
9. Через які стилістичні особливості можна вважати мистецтво класицизму поверненням до епохи Відродження?
10. Які риси властиві голландському пейзажному живопису?
11. Особливості Голландський натюрморт середини й другої половини ХVІІ ст.
12. Що таке побутовий жанр у голландському живописі ХVІІ ст.?
13. Якими особливостями є твори рококо?
14. Особливості мистецтва Фландрії.
15. Іспанський живопис.
16. Що таке «парадний портрет», його особливості?
17. Порівняйте ідеал людини в мистецтві бароко та класицизму.
18. Автопортрети як документи творчої біографії Рембрандта.

Тема 6. Стилiстичнi особливостi мистецтва ХІХ столiття

Основні поняття та категорії: ампір, аркада, романтизм, реалізм, імпресіонізм, пленер, еклектизм, іронія, антитеза, ірраціональне.

План

1. Особливості та трансформація пізнього класицизму.
2. Духовне підґрунтя романтизму. Зміна світогляду ХІХ ст. Зв'язок мистецтва і філософії.
3. Імпресіонізм як художнє явище другої половини ХІХ – початку ХХ ст.

Література: базова: [1, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 22],
допоміжна: [5, 8, 9, 11, 14, 16, 24, 32, 33].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Що уявляє собою мистецтво «ампіру»?
2. Романтизм у німецькому образотворчому мистецтві. Його реакційний характер.

3. Назвіть причини ідеалізації середньовіччя, націоналістичні тенденції та містицизм у творчості багатьох німецьких романтиків.
4. Чому у творчості романтиків надається перевага легендарним і казковим мотивам?
5. Назвіть видатних представників романтизму.
6. Що таке антитеза? Для якого художнього стилю вона характерна?
7. У чому полягають особливості формування і розвитку критичного демократичного реалізму у французькому мистецтві? Його боротьба з офіційним салонно-академічним мистецтвом.
8. Назвіть видатних представників реалізму?
9. Визначте характерні особливості та представників російського реалістичного мистецтва.
10. Що таке імпресіонізм? Його етимологія.
11. Назвіть характерні риси імпресіонізму.
12. Що означає «вихід на пленер»?

Тема 7. Модернізм і постмодернізм. Криза сучасного мистецтва

Основні поняття та категорії: модерн, модернізм, декаденство (декаданс), «масова культура», абстрактне мистецтво, авангардизм, колаж, дизайн, декор, експресіонізм, абсурд, дегуманізація мистецтва, метафора, кубізм, фовізм, дадаїзм, інсталяція, концептуальне мистецтво, перформанс, ню, постмодернізм, соц-арт, поп-арт, хепенінг, сюрреалізм, футуризм, контркультура, рок-опера, новелла, андеграунд.

План

1. Характерні риси модернізму. Вплив декадентських течій.
2. Модерністські літературні напрями і течії (футуризм, дадаїзм, сюрреалізм, «новий роман», «драма абсурду», «потік свідомості» тощо). Розвиток музики, театру та кіномистецтва.
3. Мистецтво постмодернізму. Перформанси, інсталяції, хепенінги як нові форми виразних засобів.

Література: базова: [2, 6, 7, 9, 11, 13, 14, 16, 18, 19],
допоміжна: [6, 8, 11, 32, 34].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Особливості декадентських течій в мистецтві.
2. Масова культура в сучасному світі. Мода і реклама.
3. Які модерністські течії ви знаєте?
4. Порівняйте поняття «модерн» і «модернізм».
5. Що таке «масова» та «елітарна» культура?
6. Що таке метафора в авангардизмі?

7. Які мотиви підкреслені в мистецтві фовізму?
8. Назвіть представників фовізму.
9. Визначте характерні особливості мистецтва кубізму?
10. Як співвідноситься «нове мистецтво» з ідеями футуризму?
11. Назвіть характерні риси і представників експресіонізму.
12. Що таке андеграунд, його специфічні риси?
13. Які основні риси постмодернізму?
14. Розвиток кіномистецтва.
15. На які соціокультурні засади спирається дизайн?
16. Які кольори і чому є найчастіше використовувані сучасними дизайнерами та чому?

Тема 8. Морфологія мистецтва

Основні поняття та категорії: морфологія, просторові та часові види, кіно, театр, глядач, наслідування, жанрова система, художня мова, архітектоніка.

План

1. Родова та жанрова система в живопису, скульптурі, архітектурі. Синтез мистецтв.
2. Мистецтво у філософському дискурсі (від Арістотеля до сучасників).
3. Сутність кіно і телебачення у сучасному культурному просторі.

Література: базова: [1, 6, 13, 17, 20, 21],

допоміжна: [1, 7, 12, 27, 32].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Що таке морфологія мистецтва?
2. Визначте жанрову специфіку мистецтва.
3. Театральне мистецтво: еволюція художньої мови.
4. Визначте характерні риси мімезису за Арістотелем.
5. Проаналізуйте праці Арістотеля і Г. Гадамера про наслідування в мистецтві.
6. Визначте характерні особливості творчості Г. Шпета.
7. Система Г. Гегеля у трактуванні мистецтва.

Тема 9. Поняття художньої творчості. Художній образ, твір і стиль

Основні поняття та категорії: художній образ, стиль в мистецтві, манера, творчість, діяльність, зміст і форма в мистецтві, істина, ідеал, «естетичний ідеал», «естетичний смак».

План

1. Художня творчість як засіб організації особистісного світу. Поняття художньої діяльності.
2. Зміст і форма в мистецтві.
3. Істина та ідеал в мистецтві.

Література: базова: [3, 4, 13, 14, 15, 17, 20],
допоміжна: [2, 3, 4, 7, 8, 12, 13, 19, 20, 21, 26, 27, 32, 34].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Ідеальне і реальне у житті та в мистецтві.
2. Зміст і форма у мистецтві,
3. Образ у мистецтві. Поняття художнього образу.
4. Три потенції ідеального і реального світу: потенція природи, потенція світла, єдність діяльності і буття (за Шеллінгом).
5. Творчість Ф. Шиллера і його уявлення про художню творчість та мистецтво.
6. Необхідність і свобода: несвідоме і свідоме у мистецтві.
7. Істина, добро, прекрасне. Прекрасне і краса. Неможливість існування краси як об'єктивної реальності.
8. Творча суб'єктивність. Художній геній і художнє натхнення.
9. Суб'єктивна манера. Стил як семантична форма спільності.
10. Проаналізуйте ланцюг «мистецтво — публіка».
11. Проаналізуйте ланцюг: «художник — твір — мистецтво — публіка — оцінка».

Тема 10. Простір та час як характеристики художнього твору

Основні поняття та категорії: простір, час, топос, сакральне, профанне, тривимірність простору, індивідуальна і колективна пам'ять.

План

1. Онтологічні виміри мистецтва. Поняття простору (відстань, глибина, топос, межа, тривимірність простору).
2. Образотворчі символи, алегорії (метафори) часу.
3. Образ минулого та осмислення сучасної історії в творах мистецтва.

Література: базова: [3, 4, 13, 14, 15, 17, 20],
допоміжна: [2, 3, 4, 7, 8, 12, 13, 19, 20, 21, 26, 27, 32, 34].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Визначення простору як місця і як протяжності.

2. Художній простір як символічна (знакова) структура.
3. Просторово-динамічна «аура» тривимірної скульптури.
4. Простір в пластиці як образ тілесної динаміки.
5. Час в пластичних мистецтвах (його образно-символічний і конвенціональний характер).
6. Час в структурі творчого акту, виконання твору, його співвідношення з історичним часом.
7. Час сприйняття, розуміння, розглядання, інтерпретації творів.
8. Актуальність минулого і проблематика історизму.

Тема 11. Художній образ та сприйняття мистецтва

Основні поняття та категорії: художній образ, образ-задум, образ-твір, образ-сприймання, інтерпретація, раціональне та ірраціональне, текст, контекст.

План

1. Художній образ у філософії, естетиці та мистецтві.
2. Феномен інтерпретації та розуміння художнього образу як мистецького та культурного явища.
3. Текст і контекст в аналізі художнього образу.

Література: базова: [3, 4, 13, 14, 15, 17, 20],
допоміжна: [2, 3, 4, 7, 8, 12, 13, 19, 20, 21, 26, 27, 32, 34].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Просторово-часовий характер твору мистецтва, онтологічний принцип його існування, матеріальна конструкція твору та його ідейне навантаження.
2. Образ-задум (потенційний образ), образ-твір і образ-сприймання (актуальний образ).
3. Об'єктивність образу, суб'єктивність образу.
4. Твір мистецтва як носій художньої інформації.
5. Поняття про первісний художній синкретизм.
6. Проблема сприйняття мистецтва.
7. Об'єктивні та суб'єктивні передумови зміни ціннісних орієнтирів у сприйнятті мистецтва.

Тема 12. Семіотика художнього образу в мистецтві

Основні поняття та категорії: образ, символ, знак, семіотика, феноменологія, герменевтика, інтерпретація тексту, мова мистецтва,

План

1. Художній образ, символ і знак в мистецтві.
2. Феноменологія і герменевтика знаку.
3. Сучасне мистецтво і його семіотичне поле.

Література: базова: [3, 4, 13, 14, 15, 17, 20],
допоміжна: [2, 3, 4, 7, 8, 12, 13, 19, 20, 21, 26, 27, 32, 34]

Запитання та завдання для самоконтролю:

1. Мистецтво як репрезентація світовідношення та символічний код культури. залежність мистецтва від пануючої картини світу, типу та характеру культури.
2. Семіотика вербальних мистецтв.
3. Принципи семіотичного аналізу творів образотворчого мистецтва.
4. Художній образ як система предметних значень і смислів.
5. Знакова структура художнього тексту.
6. Семіотика як універсальна теорія знаків і знакових систем.
7. Знакові аспекти художнього тексту і художнього сприйняття.
8. Герменевтичні проблеми розуміння та інтерпретації художнього твору.
9. Специфіка герменевтичного аналізу мистецтва.
10. Феноменологія художнього сприйняття М. Мерло-Понті.
11. Специфіка художнього зображення в герменевтичній філософії Г-Г. Гадамера.
12. «Проблема символу» О. Лосєва.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота є одним з найважливіших компонентів освітнього процесу, що передбачає інтеграцію різних видів індивідуальної та колективної навчальної діяльності, яка здійснюється як під час аудиторних, поза аудиторних занять, без участі викладача, так і під його безпосереднім керівництвом. У контексті сучасної системи навчання самостійна робота домінує серед інших видів навчальної діяльності студентів після практичної підготовки (може становити від 15 до 55% навчального програмового матеріалу) та дозволяє розглядати накопичувані знання як об'єкт власної діяльності студента.

Пізнавальна діяльність студентів у процесі виконання самостійної роботи характеризується високим рівнем самостійності та сприяє залучення студентів до творчої активності.

Самостійна робота надасть можливість сформувати у студента здібності до саморозвитку, творчого застосування отриманих знань, способах адаптації до професійної діяльності на сучасному етапі. Вирішення цих завдань неможливе лише шляхом передачі знань у готовому вигляді від викладача до студента. Головна мета самостійної роботи – розширити і поглибити знання, уміння, отримані під час лекції, семінарів, попередити їх забування, розвивати індивідуальну схильність, здібності та коло зацікавлень студента.

Основними видами самостійної роботи є:

- 1) опрацювання основної та додаткової літератури з теми;
- 2) написання есе, доповідей, рефератів, презентацій;
- 3) опрацювання окремих тем програми або їх частин.

Контроль самостійної роботи студентів включає:

- ✓ відповідь на контрольні або тестові питання;
- ✓ перевірку конспекту;
- ✓ перевірку виконаних есе, рефератів, презентацій.

Тематика доповідей, мультимедійних презентацій, есе (за вибором)

1. Проаналізувати еволюцію змісту поняття «форма» за книгою В.Татаркевича «Історія шести понять».
2. Визначити особливості філософського конструювання мистецтва за роботою Ф. Шеллінга «Філософія мистецтва».
3. Охарактеризувати наслідувальну природу мистецтва за твором Гадамера «Мистецтво і наслідування».
4. Опрацювати вказані у списку літератури фрагменти текстів Ортегі-і-Гассета «Навала мас» та «Дегуманізація мистецтва» і знайти відповіді на питання:

- ✓ характеристика «масової людини»;
 - ✓ історичні фактори, які зумовили «навалу мас»;
 - ✓ які негативні наслідки навали мас для розвитку суспільства і мистецтва?
 - ✓ у чому проявляється «дегуманізація» мистецтва?
5. Мистецтво і філософія: діалектика художнього і філософського освоєння дійсності.
 6. Охарактеризувати специфіку семіотичного дослідження образотворчого мистецтва (на прикладі семіотичного аналізу абстрактних композицій В. Кандінського).
 7. Проаналізувати семіотичний аспект наскельного живопису епохи палеоліту (за працею Розина В.М. «Семиотические исследования». – М., 2001, с. 58-69).
 8. Визначити естетичні особливості історичних стилів мистецтва (романіка, готика, бароко, класицизм, модерн).
 9. Розкрити специфіку психоаналітичної концепції художньої творчості. Охарактеризувати фактори становлення і розвитку художніх здібностей людини.
 10. Мистецтво і культура: суперечливий характер їх взаємозв'язку. Проблема поліфункціональності мистецтва.
 11. Історична зумовленість соціокультурних функцій мистецтва.
 12. Проблема автономії художньо-естетичних цінностей. Специфіка художньо-естетичної діяльності в контексті розвитку духовної культури.
 13. Проблеми взаємозв'язку мистецтва і релігії.
 14. Мистецтво і філософія: діалектика художнього і філософського освоєння дійсності.
 15. Мистецтво і мораль.
 16. Мистецтво і наука. Прогностична функція художньої творчості.
 17. Поняття і сутність метафізики мистецтва.
 18. Природа мистецтва у філософії неоплатонізму та християнському богослов'ї Середньовіччя.
 19. Метафізика мистецтва в ідеалістичних системах Нового Часу.
 20. Проблеми онтології та метафізики мистецтва в ірраціоналістичних філософських концепціях кінця ХІХ – початку ХХ ст.
 21. Онтологія мистецтва М. Хайдеггера як антитеза ідеалістичній метафізиці.
 22. Проблеми онтології мистецтва в сучасній герменевтиці.
 23. Специфіка герменевтичного і структуралістичного аналізу мистецтва.
 24. Проблеми розуміння та інтерпретації художнього витвору.
 25. Семіотика вербальних мистецтв.
 26. Семіотика візуальних мистецтв.
 27. Типологія історичних стилів мистецтва.

ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ НА МОДУЛЬНІ КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ

Методика модульного контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Історія та філософія мистецтва» включає проведення двох модульних контрольних робіт та підсумкового контролю у формі заліку.

Мета модульної контрольної робота – письмова перевірка рівня засвоєння знань студентів у трьох основних складових: у формі тестових завдань на знання теоретичного матеріалу та репродукцій та у формі творчого есе шляхом аналізу першоджерел. Кожен варіант складається викладачем вибірково з нижченаведеного переліку теоретичних та тестових завдань.

ПИТАННЯ ДЛЯ ТВОРЧОГО ЕСЕ

1. Особливості філософського конструювання мистецтва за роботою Ф. Шеллінга «Філософія мистецтва».
2. Наслідувальна природа мистецтва за твором Г. Гадамера «Мистецтво і наслідування».
3. Х.Ортега-і-Гассет «Навала мас». Характеристика «масової людини»; історичні фактори, які зумовили «навалу мас»; негативні наслідки навали мас для розвитку суспільства і мистецтва.
4. Х.Ортега-і-Гассет «Дегуманізація мистецтва». У чому проявляється «дегуманізація мистецтва»?
5. Арістотель. Трактат «Поетика».
6. Творчість Ф. Шиллера і його уявлення про художню творчість та мистецтво.
7. Г. Шпет «Театр як мистецтво».
8. Л. Виготський «Психологія мистецтва». Розділи 2,3,9,11.
9. Поль Валері «Всезагальне визначення мистецтва».
10. О. Толстой «Про ідеального глядача».

ТЕСТОВІ КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ

1. Система розташування ікон в іконостасі підпорядковувалася вираженню:
А) головних догматів віри
В) біблійної історії
С) історії церкви
D) особистості митця
2. Архітектурна ордерна система стародавніх греків сформувалась:
А) в елліністичний період
В) в гомерівський період
С) в архаїчний період
D) в класичний період
3. Храм з колонами у вигляді жіночих фігур в Акрополі називається:
А) Парфенон
В) Ерехтейон
С) Храм Ніки
D) Пропілеї
4. Музичне мистецтво почало формуватись:
А) в архаїчний період
В) в Гомерівський період
С) в період класики
D) в добу еллінізму
5. Батьком трагедії називають:
А) Евріпіда
В) Гомера
С) Есхіла
D) Софокла
6. Скульптура набула ідеально реалістичних форм в період:
А) архаїчний
В) класика
С) еллінізм
7. Натуралістичний напрям в давньогрецькій скульптурі виникає в період:
А) гомерівський
В) архаїки
С) класичний
D) елліністичний
8. Вставити пропущене слово: Досягненням римської скульптури є ... ,
завдяки якому передавались індивідуальні риси і в той же час створювався
цілісний образ особистості
А) тріумфальна арка
В) скульптурний портрет
С) Колізей
D) базилікальний тип
9. До Семи чудес світу не належить:
А) Колос Родоський

В) Пергамський вівтар

С) Фароський маяк

Д) Галікарнаський мавзолей

10. Видом мегалітичної архітектури є:

А) курос

В) кромлех

С) агон

Д) ксоан

11. Монументальний тип оголеного юнака в давньогрецькій скульптурі називається:

А) дольмен

В) курос

С) кора

Д) ксоан

12. Вставте пропущене слово: Саме ... канони правили за взірць давнім грекам (про які канони йдеться – індійський, візантійський, єгипетський, месопотамський?).

А) індійські

В) римські

С) єгипетські

Д) шумерські

13. Видатним комедіографом елліністичного періоду є:

А) Менандр

В) Протагор

С) Аристофан

Д) Геродот

13. Монументальний тип одягненої дівчини в давньогрецькій скульптурі називається:

А) дольмен

В) кора

С) курос

Д) ксоан

14. Який тип архітектури притаманний стародавньому Риму?

А) хрестово-купольний

В) базилікальний

С) архітектурний ордер

Д) купольний

Е) зиккурат

15. Натуралістичний напрям в давньогрецькій скульптурі виникає в період:

А) архайки

В) класики

С) еллінізму

Д) періоду етрусків

16. До жанрів образотворчого мистецтва належить

- A) архітектура
- B) скульптура
- C) портрет
- D) фреска

17. Стиль – це:

- A) формальна спорідненість, яку спостерігаємо між творами мистецтва
- B) система принципів будови екстер'єру споруди
- C) інтепретативна конотаційна модель четвертого ступеня
- D) поєднання композиційних елементів в єдине ціле

18. До монументального живопису відносять

- A) вітраж
- B) рельєф
- C) барельєф
- D) портрет
- E) книжкова мініатюра

19. Індивідуальний стиль художника називають словом:

- A) манера
- B) маньєризм
- C) манірність
- D) індивідуальність

20. Арістотель вважав, що мистецтво довершує те, що _____ не змогло довершити

- A) людина
- B) природа
- C) суспільні явища

21. В розвитку європейського мистецтва виокремлюють ряд художніх ... що відповідають основним епохам історичного розвитку.

- A) напрямів
- B) стилів
- C) видів
- D) поглядів

22. Картина предметом зображення якої є природа – це ...

- A) натюрморт
- B) марина
- C) пейзаж
- D) колаж

23. Уїлендорфська Венера була:

- A) створена майстром з с.Уїлендорф у Австрії
- B) створена майстром Фрідріхом Уїлендорфом
- C) знайдена поблизу с.Уїлендорф у Австрії
- D) довгий час зберігалась у приватній колекції родини Уїлендорфів

24. Печерні розписи палеоліту виконувалися натуральними фарбами, одна з яких, що називається _____ виготовлялась на основі червоної або жовтої глини.

A) мідь

B) охра

C) залізо

D) куркума

25. П'єдестал, колона і антаблімент – це елементи

A) базиліки

B) ордера

C) іконографії

D) колони

26. Архітектурний _____ – це система принципів будови екстер'єру грецького храму, що складається з трьох частин: п'єдесталу, колони і антабліменту.

A) канон

B) ордер

C) курос

D) ансамбль

27. Структурним елементом базиліки є

A) неф

B) периптер

C) арка

D) обеліск

28. Найушавленіша ікона Богородиці у Константинополі мала назву

A) Оранта

B) Печерська

C) Одигітрія

D) Володимирська

29. Церква Святої Софії в Константинополі – це

A) хрестовокупольний храм

B) ротонда

C) купольна базиліка

D) тридільна споруда

30. Розташуйте у хронологічній послідовності типи візантійських храмів: 1) купольна базиліка; 2) базиліка; 3) хрестово-купольний храм

A) 1,2,3

B) 3,2,1

C) 2,1,3

D) 3,1,2

31. Погрудне зображення Христа з книгою у лівій руці та благословляючою правицею називається

A) Добрий пастор

B) Оранта

C) Вседержитель (Пантократор)

D) Спаситель (Сотер)

32. Учителями італійського живописця Чімабуе були

- A) Джотто і Донателло
- B) Данте та Петрарка
- C) візантійські живописці
- D) Чімабуе Старший

33. Велике кругле вікно над порталом собору Нотр Дам у Парижі прикрашає готична....

- A) арка
- B) архітектурна роза
- C) мозаїка
- D) вітраж

34. Яскравою ознакою римського стилю є

- A) купольний храм
- B) тріумфальна арка
- C) архітектурна роза
- D) фреска

35. Для архітектури готики характерне використання:

- A) округла арка, аркбутан, нервюрне склепіння, купол
- B) аркбутан, нервюрне склепіння, стрільчата арка, вітраж
- C) фреска, вітраж, округла арка, аркбутан
- D) мозаїка, стрільчата арка, купол, окулюс

36. Митці Високого Відродження – це

- A) Браманте, да Вінчі, Мікеланджело, Рафаель, Джорджоне, Тиціан
- B) Браманте, да Вінчі, Мікеланджело, Рафаель, Караваджо, Донателло
- C) да Вінчі, Мікеланджело, Рафаель, Донателло, Парміджаніно
- D) да Вінчі, Мікеланджело, Рафаель, Дюрер, Берніні

37. Автором «Створення Адама» з циклу розписів Сікстинської капели є:

- A) Мікеланджело да Караваджо
- B) Мікеланджело Буонаротті
- C) Рафаель Санті
- D) Рафаель Вечеліо

38. На «Таємній вечері» Леонардо да Вінчі Юда:

- A) відсутній
- B) зображений у одному ряді з іншими апостолами
- C) не сидить за столом, а стоїть осторонь
- D) зображений по інший бік столу

39. У центрі фрески Рафаеля «Афінська школа» зображені:

- A) Піфагор і Епікур
- B) Рафаель і да Вінчі
- C) Сократ і Платон
- D) Платон і Арістотель

40. Розташуйте твори у хронологічній послідовності: 1) Каплиця Карла Великого у Аахені 2) Купол Собору Святого Петра в Римі 3) Ботічеллі «Весна» 4) Нотр Дам де Парі

- A) 1,2,3,4

B) 4,3,2,1

C) 1,4,3,2

D) 2,1,3,4

ANSWER: C

41. Для стилю бароко характерні:

A) динаміка та яскраві емоції

B) статичність та простота

C) простота і ясність

D) статичність та пошуки ідеалу

42. Караваджизм – це течія у живописі, яку характеризують:

A) сфуматто та схематизм

B) геометризм та ідеалізм

C) тенебризм та реалізм

D) маньєризм та схематизм

43. Стиль класицизм виник:

A) у 18 ст. в Італії

B) у 17 ст. в Франції

C) у 18 ст. в Франції

D) у 19 ст. в Франції

44. «Бароко» походить від:

A) терміна, яким ювеліри Піренейського півострова називали перлини неправильної форми

B) терміна, яким ювеліри Піренейського півострова називали перлини правильної форми

C) терміна, яким мешканці Піренейського півострова називали сталактити

D) терміна, яким ювеліри Піренейського півострова називали сталагміти

45. Автором живописного полотна «Викрадення сабінянок», створеного 1636–1637 рр. є:

A) Ватто

B) Буше

C) Пуссен

D) Делакруа

46. Хто автор серії графічних творів «Капричос»?:

A) Ф. Гойя

B) Д. Россетті

C) Т. Жеріко

D) Л. да Вінчі

47. Трагічний конфлікт особистості і суспільства є концепцією:

A) бароко

B) середньовіччя

C) відродження

D) романтизм

48. Маріна – це:

A) міський вид

- В) зображення контрастів
- С) зображення тварин
- Д) зображення моря

ANSWER: D

49. Трансцендентний ідеалізм Шеллінга та суб'єктивізм Фіхте став філософським підґрунтям стилю:

- А) романтизму
- В) символізму
- С) імпресіонізму
- Д) реалізму

50. Реалізм – це:

- А) художній метод у літературі та мистецтві, що передбачає правдиве зображення життя
- В) художній метод, що картинам реальної дійсності протиставляє події, витворені уявою письменника
- С) різновид іронічно-комічної поезії
- Д) стилістичний напрямок, що виник як протипава класицизму і акцентував увагу на почуттях і проблемах простих людей, прагнув викликати співчуття до їх нещасної долі.

51. Яке з поданих визначень відповідає поняттю «романтизм»?

- А) різновид іронічно-комічної поезії
- В) художній метод літератури і мистецтва, що виник на рубежі XVIII-XIX ст., характеризувався відходом від догм класицизму, зображенням незвичайних явищ і обставин, особливих героїв
- С) стилістичний напрям у європейському мистецтві, що характеризується примхливістю форм та декоративною пишністю
- Д) напрям у європейській літературі та мистецтві XVII-поч.XIXст., суть якого полягала в наслідуванні мистецтва та поезії стародавньої Греції та Риму.

52. Представниками якого напрямку в мистецтві були художники К.Моне, В.Ван Гог, П.Гоген, О.Ренуар?

- А) класицизму
- В) романтизму
- С) реалізму
- Д) імпресіонізму
- Е) символізму

53. Хто автор твору «Враження. Схід сонця» (1874) ?:

- А) Едгар Дега
- В) Едуард Мане
- С) Клод Моне
- Д) Тулуз Лотрек

54. Під впливом якого напрямку в мистецтві працював Поль Гоген?:

- А) класицизму
- В) романтизму

С) імпрессионізму

Д) символізму

55. Визначальні риси символізму:

А) відображення загостреного суб'єктивного світобачення через гіпертрофоване авторське «я»

В) абсолютизація чистого враження та самовираження митця засобами геометричних фігур, ліній, кольорових плям тощо

С) перетворення конкретного художнього образу на багатозначний символ

Д) наближення дійсності до елліністичних стандартів краси коштом правдивості

56. Хто автор твору «Чорний квадрат» (1915)?:

А) Казимир Малевич

В) Пабло Пікассо

С) Енді Маревич

Д) Ж.Моро

57. Представником якого напрямку в мистецтві є Сальвадор Далі?:

А) поп-арт

В) кубізм

С) сюрреалізм

Д) експрессионізм

58. «Будинок з химерами» В. Городецького є прикладом:

А) у стилі бароко

В) у стилі класицизму

С) у стилі ренесансу

Д) у стилі модерну

59. Казимир Малевич був творцем мистецького напрямку

А) кубізму

В) супрематизму

С) примітивізму

Д) дадаїзму

60. Один із відомих світлотіньових прийомів Рембрандта:

А) теневросо

В) саяво у тьмі

С) гризайль

Д) валер

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Сутність і структура художньої культури.
2. Теорія походження мистецтва.
3. Художня картина світу.
4. Мистецтво як складова художньої культури. Теорії походження мистецтва.
5. Еволюція мистецтва. Види та жанри мистецтва.
6. Зародження мистецтва. Мова, засоби виразності.
7. Особистість у мистецтві.
8. Мистецтво як діяльність людини.
9. Поняття мистецтва. Художній образ, твір і стиль.
10. Поняття «краса» та «естетика» в мистецтві, спільне та відмінне.
11. Поняття культурного ідеалу в мистецтві.
12. Зміст і форма в мистецтві.
13. Види мистецтва та їх еволюція. Художній розвиток людства.
14. Синтез мистецтв. Література. Танок. Музика. Театр. Живопис. Кіно. Дизайн.
15. Основні ідейно-стильові течії в західноєвропейському мистецтві. Авангардизм. Романський і готичний стилі. Барокко. Класичний стиль. Романтизм. Стилї XIX ст. Авангардизм і його напрямки. Постмодернізм.
16. Система відтворення і функціонування художніх цінностей.
17. Динаміка мистецтва.
18. Основні види мистецтва.
19. Функції мистецтва.
20. Семіотика мистецтва. Мистецький твір як текст.
21. Межі смислу образу та шляхи його поширення за Р. Бартом.
22. Герменевтичний метод пояснення та розуміння твору. Г. Гадамер.
23. Провідні школи мистецтвознавства.
24. Соціологія мистецтва про проблему сприйняття профанного і елітарного у візуальній культурі XX ст.
25. Мистецтво Стародавнього Єгипту та Межиріччя.
26. Людина в мистецтві античної культури.
27. Мистецтво Стародавнього Риму.
28. Античний театр. Драматургія.
29. Мистецтво доби Відродження.
30. Роль Дж. Вазарі у становленні мистецтвознавства.
31. Ідеї італійського гуманізму, їх значення для формування основних принципів мистецтва Відродження.
32. Релігійні сюжети в мистецтві італійського Відродження, особливості їх трактування.
33. Міфологічні сюжети в мистецтві італійського Відродження, історична еволюція художніх принципів.
34. Вплив античного мистецтва на становлення західноєвропейських цінностей.

35. Образ людини в живописі та скульптурі італійського Відродження.
36. Флоренція як центр італійського гуманізму.
37. Сутність художніх реформ Джотто.
38. Характеристика мистецтва кватроченто (монументальний живопис).
39. Загальна характеристика мистецтва Пізнього Відродження
40. Проблема «Східного Відродження» у історії мистецтва.
41. Особливості мистецтва Східного Відродження.
42. Золоте століття нідерландському живопису. Загальна характеристика.
43. Відродження у Німеччині, видатні майстри. Культурне значення образотворчого мистецтва періоду Відродження.
44. Театр Відродження.
45. Мистецтво Середньовіччя.
46. Реалістичне трактування релігійних сюжетів та введення у релігійні картини народних типів у творчості Караваджо.
47. Особливості соціально-економічного розвитку Голландії й обумовлений ними характер голландського мистецтва.
48. Мистецтво епохи Просвітництва
49. Мистецтво Західної Європи 17-18 ст.
50. Відень – центр європейської музичної культури.
51. Європейський театр і балет 18 ст.
52. Різноманітність художніх стилів другої половини 18 ст.
53. Основні ідейно-стилістичні течії в західноєвропейському мистецтві Нового часу (19-20 ст.).
54. Видатні композитори –романтики.
55. Російський живопис. Передвижники.
56. Художня культура України від найдавніших часів до кінця XVI ст. Образотворче мистецтво. Музична культура. Театральна культура.
57. Художня культура України XVII- XVIII ст. Образотворче мистецтво. Музична культура. Театральна культура.
58. Українська культура XIX ст. Образотворче мистецтво. Музична культура. Театральна культура.
59. Українська культура XIX-XXI ст. Образотворче мистецтво. Музична культура. Театральна культура. Кіномистецтво. Художня культура української діаспори.
60. Критерії кваліфікації мистецтва.
61. Образотворче мистецтво.
62. Паркова культура і гармонія людини та природи.
63. Театр. Драматургія.
64. Російський балет: магія добра та краси.
65. Музичне мистецтво. Європейська музична культура. Від Орфея.
66. Кіномистецтво. Франція –батьківщина кіно.
67. Кіно США: багатобарвність та різножанровість.
68. Народно-прикладне мистецтво.
69. Філософія і дизайн.

70. Мистецтво як репрезентація світовідношення та символічний код культури. залежність мистецтва від пануючої картини світу, типу та характеру культури.
71. Семіотика вербальних мистецтв.
72. Принципи семіотичного аналізу творів образотворчого мистецтва.
73. Художній образ як система предметних значень і смислів.
74. Знакова структура художнього тексту.
75. Семіотика як універсальна теорія знаків і знакових систем.
76. Знакові аспекти художнього тексту і художнього сприйняття.
77. Герменевтичні проблеми розуміння та інтерпретації художнього твору.
78. Специфіка герменевтичного аналізу мистецтва.
79. Феноменологія художнього сприйняття М. Мерло-Понті.
80. Специфіка художнього зображення в герменевтичній філософії Г-Г. Гадамера.
81. «Проблема символу» О. Лосєва.
82. Просторово-часовий характер твору мистецтва, онтологічний принцип його існування, матеріальна конструкція твору та його ідейне навантаження.
83. Образ-задум (потенційний образ), образ-твір і образ-сприймання (актуальний образ).
84. Об'єктивність образу, суб'єктивність образу.
85. Твір мистецтва як носій художньої інформації.
86. Поняття про первісний художній синкретизм.
87. Проблема сприйняття мистецтва.
88. Об'єктивні та суб'єктивні передумови зміни ціннісних орієнтирів у сприйнятті мистецтва.
89. Художній простір як символічна (знакова) структура.
90. Час в пластичних мистецтвах (його образно-символічний і конвенціональний характер).

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань студентів здійснюється відповідно до положень «Про організацію освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет»» (пп. 5.2, 5.3), «Про порядок та методику проведення семестрових (курсових) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» затверджених наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р. та «Про оцінювання навчальних досягнень студентів ДВНЗ «УжНУ» за кредитно-модульною системою» затвердженого наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» № 503/01-17 від 03.03.2015 р. (п.2.2).

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- залік;
- стандартизовані тести;
- реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

У процесі викладання навчальної дисципліни «Історія та філософія мистецтва» передбачене застосування як академічних, традиційних, так і проблемно-орієнтованих, інноваційних інтерактивних навчальних технологій. У процесі виконання студентом самостійної роботи перевага надається ініціативному самонавчанню, що дозволяє магістру в межах загальних тем обирати і досліджувати проблемні питання за інтересами.

При викладанні дисципліни «Історія та філософія мистецтва» застосовуються як традиційні, так і інноваційні та інтерактивні форми занять: проблемна лекція, лекція-конференція, семінар-дискусія, семінар-конференція. Метою таких форм навчання є формування та удосконалення: навиків творчого осмислення інформації, та креативних підходів до її презентації; вміння правильно висловлюватися й аргументувати власну думку; здатності до конструктивного діалогу; критичного мислення, особистісних характеристик (толерантність, комунікабельність, повага до альтернативної думки) тощо.

Перевірка рівня навчальних досягнень студентів з дисципліни «Історія та філософія мистецтва» здійснюється на основі результатів **поточного, модульного та підсумкового (залік) контролів**.

За умов кредитної технології навчання контроль успішності студентів поділяється на:

- **поточний контроль**, який здійснюється викладачем безпосередньо в ході вивчення дисципліни на лекціях (фронтальне опитування), практичних заняттях (усний, письмовий, комбінований, тестовий, практичний, презентація).

Оцінюються:

- усні відповіді на семінарських заняттях;

- активність у дискусіях, вміння аргументувати власну позицію;
- виконання практичних завдань;
- контрольні тестування;
- підготовка усних доповідей;
- підготовка презентації та її захист.

Максимальна оцінка поточного контролю становить 60 балів.

- **модульний контроль успішності**, який здійснюється з метою оцінки рівня засвоєння студентом програми навчальної дисципліни (письмове тестування).
- **підсумковий семестровий контроль**: 100 % семестрової оцінки. За умови успішного виконання у визначені терміни усіх форм роботи протягом вивчення дисципліни студент отримує залік шляхом накопичення балів (автоматично).

Форма підсумкового семестрового контролю: залік.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Аникст А. Теория драмы: от Аристотеля до Лессинга. – М.: «Наука», 1967. – 445 с.
2. Арсланов В. Г. История западного искусствознания XX века. – М.: Академический проект, 2003.
3. Басин Е. Я. Семантическая философия искусства / Е. Я. Басин. – М.: Мысль, 2013. – 216 с.
4. Бранский В. П. Искусство и философия: Роль философии в формировании и восприятии художественного произведения на примере истории живописи / В. П. Бранский. – Калининград: Янтарный сказ, 2000. – 704 с.: ил.
5. Буркхардт Т. Сакральное искусство Востока и Запада. Принципы и методы / Титус Буркхардт; [пер. с англ. Н. П. Локман]. – М.: Алетея, 1999. – 216 с.
6. Вельфлин Г. Основные понятия истории искусства: Проблема эволюции стиля в новом искусстве. – СПб.: МИФРИЛ, 1994.
7. Гриненко Г.В. Хрестоматия по истории мировой культуры. – М.: Юрайт, 1998. – 669 с.
8. Гнедич П. П. Всемирная история искусств / П. П. Гнедич. – М.: ЭКСМО, 2002. – 848 с.: ил.
9. Дмитриева Н. П. Краткая история искусств. – М., 1991. – Т. 1-3.
10. Драч Г. В. Історія митсецтв. – К., 2013.
11. Ильина Т. В. История искусств. Западноевропейское искусство: Учеб. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Высш. шк., 2000. – 368 с.: ил.
12. История эстетической мысли. В 6-и томах: Институт философии АР СССР [редкол. М. Ф. Овсянников]. – М.: «Искусство», 1985.
13. Кузнецова Л. С. Беседы об изобразительном искусстве. О языке архитектуры, скульптуры, живописи. – К.: Рад. шк., 1989. – 319 с.
14. Левчук Л. Т. Західноєвропейська естетика XX століття / Л. Т. Левчук. – К.: Либідь, 1997. – 224 с.
15. Левчук Л. Т., Панченко В. І., Оніщенко О. І., Кучерюк Д. Ю. Естетика: Підручник / За заг. ред. Л. Т. Левчук. – 3-тє вид., допов. і переробл. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 520 с.
16. Лисий Іван. Філософія і мистецька культура / Іван Лисий. – К.: Вид. дім «КМ Академія», 2004. – 368 с.
17. Методичні вказівки до проведення практичних занять і самостійної роботи з дисципліни «РИСУНОК, ЖИВОПИС, СКУЛЬПТУРА» ЗАГАЛЬНИЙ КУРС ЖИВОПИСУ (для студентів 1-3 курсів денної форми навчання напряму 6.060102 «Архітектура») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: В. П. Манохін, П. В. Мирончик. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 58 с.

- 18.Меднікова Г. Українська та зарубіжна культура ХХ століття: Навч. посіб. / Галина Меднікова. – К.: Знання, 2002. – 214 с.
- 19.Садохин А. П. Мировая культура и искусство. – М.: ЗАО «БММ», 2007. – 448 с.: ил.
- 20.Тэн Ипполит. Философия искусства [общ. ред. А. М. Микиша, вступ. статья П. С. Гуревича] / Ипполит Тэн. – М.: Республика, 1996. – 250 с.
- 21.Янсон Х. В., Э.Ф. Янсон. Основы истории искусств. – Спб., 1996. – 514 С.
- 22.Трегубов К. Ю., Макуха О. В. Історія мистецтв: навч. пос. – Ч.1. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – 151 с.

Допоміжна література

1. Аристотель. Поэтика / Аристотель; [пер. с др.-греч. В. Апелерот, Н. Платонова] // Поэтика. Риторика / Аристотель. – СПб.: Издат. Дом «Азбука-классика», 2008. – С. 21–80.
2. Барт Р. Риторика образа // Барт Р. Избранные работы. Семиотика. Поэтика. М., 1994.
3. Барт Р. От произведения к тексту / Р. Барт // Барт Р. Избранные работы: Семиотика: Поэтика: Пер. с фр. / Сост., общ. ред. и вступ. ст. Г. К. Косикова. – М.: Прогресс, 1989. – С. 413-423.
4. Барт Р. Смерть автора / Р. Барт // Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика. – М., 1994. – С. 384-391.
5. Бартон Розмари, Кэвендиш Ричард. Атлас чудес света. Выдающиеся архитектурные сооружения и памятники всех времен и народов / Пер. с англ. – М.: ЗАО «БММ», 2007. – 240 с.: ил.
6. Батракова С. П. Искусство и миф. Из истории живописи ХХ века. – М., 2002.
7. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / Сост. С. Г. Бочаров, примеч. С. С. Аверинцев и С. Г. Бочаров. – М.: Искусство, 1979. – 423 с. – Режим доступа: <http://teatr-lib.ru/Library/Bahtin/esthetic/>
8. Бердяев Н. А. Смысл творчества / Н. А. Бердяев // Собр. соч. : в 4-х т. – Т. 2 / Н. А. Бердяев. – Париж: Умса-Press, 1980. – 452 с.
9. Болотина Ирина. Натюрморт советских художников. – М.: Советский художник, 1971. – ил.
10. Большая иллюстрированная энциклопедия древностей / ред. Д. Гейдова и др. – Прага: Артия, 1984. – 496 с. – ил.
11. Великие художники, их жизнь, вдохновение и творчество: Серия журналов. – К.: ООО «Иглмосс Юкрейн», 2003.: ил.
12. Выготский Л. С. Психология искусства. – М.: «Искусство», 1968. – 331 с.

13. Гадамер Г.-Г. Эстетика і герменевтика / Г.-Г. Гадамер; [пер. з нім. М. Кушнір] // Герменевтика і поетика / Г.-Г. Гадамер. – К.: Юніверс, 2001. – С. 7–15.
14. Гегель Г.-В.-Ф. Эстетика в 4-х т. – Т. 1. / Г.-В.-Ф. Гегель; [пер. с нем. Б. Г. Столпнер]. – М.: Искусство, 1989. – 330 с.
15. Древние цивилизации / Под общ. ред. Г. М. Бонгард-Левина. – М.: «Мысль», 1989. – 479 с.: ил.
16. Колекція «Великі художники»: в 30 т. – К.: ЗАТ «Комсомольська правда – Україна», 2010.
17. Корінний М. М., Шевченко В. Ф. Короткий енциклопедичний словник з культури. – К.: Україна, 2003. – 384 с.
18. Леонардо да Винчи. Гениальный художник и ученый: научно-поп. издание. – Харьков: Книжный клуб, 2006. – 143 с.: ил.
19. Лосев А. Ф. О понятии художественного канона / А. Ф. Лосев // Проблема канона в древнем и средневековом искусстве Азии и Африки. – М.: Наука, 1973. – С. 6–15.
20. Лосев А. Ф. Проблема символа и реалистическое искусство / А. Ф. Лосев. – М.: Искусство, 1995. – 320 с.
21. Лосев А. Ф. Проблема художественного стиля / А. Ф. Лосев. – Киев : «Collegium», 1994. – 288 с.
22. Любимов Л. Искусство древней Руси: Кн. для чтения. – М.: Просвещение, 1981. – 336 с.: ил.
23. Мравик Ласло Северо-итальянская живопись XV века. – Будапешт: «Корвина», 1984. – 34 с.: ил.
24. Ницше Ф. Рождение трагедии, или эллинизм и пессимизм / Фридрих Ницше; [пер. с нем. Г. А. Рачинский; ред. и авт. примеч. К. А. Свасьян] // Собр. соч. : в 2 т. – Т. 1 / Фридрих Ницше. – М. : Мысль, 1990. – С. 47–157.
25. Ничкало С. А. Мистецтвознавство: Короткий тлумачний словник. – К.: Либідь, 1999. – 208 с.
26. Панофский Э. Перспектива как «символическая форма». Готическая архитектура и схоластика / Эрвин Панофский; [пер. с нем. И. Хмелевских, Е. Козина; пер. с англ. Л. Житкова] – СПб.: Азбукаклассика, 2004. – 336 с.
27. Панофский Э. Смысл и толкование изобразительного искусства. / Эрвин Панофский; [пер. с англ. В. В. Симонов]. – СПб.: «Академ. проект», 1999. – С. 71–332.
28. Поліщук С.П. Історія культури: Короткий довідник. - К.: Український Центр духовної культури, 2000.
29. Прокопп Мария. Итальянская живопись XIV века. – Будапешт: «Корвина», 1988. – 55 с.: ил.
30. Робертс Дж. М. Иллюстрированная история мира: в 10 т./ Перевод с англ. – М.: БММ АО, 1999.

31. Уманцев Ф. С. Искусство древнего мира. – К.: «Спалах» ЛТД, 1996. – 216 с.: ил.
32. Хайдеггер М. Исток художественного творения / Марин Хайдеггер ; [пер. с нем. А. В. Михайлов] // Зарубежная эстетика и теория литературы XIX–XX вв. : трактаты, статьи, эссе. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1987. – С. 264–312.
33. Шедевры русской живописи: 50 художников. – М.: Издательство «Де Агостини», 2010.
34. Шеллинг Ф. Философия искусства / Фридрих Шеллинг ; [пер. с нем. П. С. Попов]. – М.: Мысль, 1966. – 496 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Мистецтво країн Сходу – Сайт <http://hisvostok.ru/>
2. Онлайн енциклопедія «Кругосвет» – Сайт <http://www.krugosvet.ru/>
3. Міфи Древньої Греції – Сайт <http://mify.org/>
4. Первісне мистецтво. Віртуальний музей. –
Сайт <http://vm.kemsu.ru/rus/palaeolith/cavepaint.html>
5. Віртуальна Європа – Сайт <http://virtualeuropa.narod.ru>
6. Країни Світу – Сайт <http://lucl.lucl.kiev.ua/start/kraini.html>
7. Сакральне мистецтво Галичини – Сайт <http://www.sacralart.com.ua/>
8. Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського. – Сайт <http://hutsul.museum/>
9. Образотворче мистецтво і фотографія – Сайт <http://www.art.rin.ru/>
10. «Ермітаж» – Сайт <http://www.heritagemuseum.org/>
11. Російський освітній портал. Колекція – світова художня культура
Сайт <http://www.artclassic.edu.ru>
12. Історія мистецтв –
Сайт <http://www.artyx.ru>
13. Портал Культура – Сайт <http://www.uaculture.info/>
14. Art of Ukraine – Сайт <http://www.artofukraine.com/>
15. Мислене Древо. Пам'ятки історії та культури. –
Сайт <http://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Links/Heritage.html>
16. Каталог посилань на ресурси Інтернет «Навчальні дисципліни» –
Сайт http://library.vspu.edu.ua/html/posilan_disciplini.html
17. Г. Шпет Театр как искусство. –
Ресурс: <http://psystudy.ru/index.php/num/appendix2-4/59-shpet-theater-4a.html>
18. Энциклопедия визуальных искусств Wikiart. –
Ресурс: <https://www.wikiart.org/ru>
19. Електронний каталог наукової бібліотеки НАКККиМ
Ресурс: http://library.nakkkim.edu.ua:8080/libr/TopicDescription?topic_id=438

